

Земля світлячків (стислий переказ)

Віктор Близнець

*Віктор Близнець
Земля світлячків*

*Скорочений стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.
Авторські права на переказ належать Укрлібу*

Мирний лісовий народ стовусів і тривусів жив собі у країні Довгих Озер. Усі мешканці країни вдень спали, а вночі займалися своїми справами. Як тільки за лісом сідало сонце, сторож лісу дзвонив у дзвін, щоб сповістити, що пора прокидатися. Сиза XII, Стовуса, будила завжди його зозуля. Сиз любив читати і мав багато книжок. Також він любив спати, але найбільше захоплювався колекціонуванням світлячків. З Сизом жила добра сестра Мармусія. Їхній дім був у корчі явора, а глибинах під ним був музей світлячків.

Кожної ночі у країні Довгих Озер тривало клопітливе, невсипуще лісове життя: професор Варсава, наймудріший серед стовусів і тривусів, той, який і на вчені ради приходив босий, зате носив аж три пари окулярів, вивчав складні траєкторії польоту кульбабиних парашутиків; брат Хвороща поливав на грядках незрівнянні диньогоріхи і диньогарбузи; кремезний Вертутій з того боку озера запускав в дворі тисячі водяних і піщаних млинків.

Цієї ночі до Сиза XII прийшов друг Вертутій зі своїм онуком Чубликом. Хлопчик вперше хотів побачити музей, на якому красувалася табличка: "Всесвітньо відомий музей світлячків доктора трутознавства і личинкознавства Сиза XII Стовуса. Вхід безкоштовний! Відвідини тільки вночі! Ласкаво просимо!". Чублик був найкращим учнем професора Варсави.

Сиз провів гостей у підземні галереї і показав світлячки-гнилички, трухляки, гриби, личинки, жуків, черв'яків, риб, медуз, кальмарів. І всі ці істоти світилися у темряві. Чублик був захоплений. У одній кімнаті друзі всілися в м'яких кріслах, і Мармусія принесла усім славнозвісну каву коро-хоро з жовтою плівочкою, з березовим соком, з каплею тернового молочка, крихтою тим'янових зерен, а зверху з тертими горіхами. Чублик отримав в подарунок від Сиза коробочку з унікальними світлячками, яких виростив сам Сиз. А Вертутій подарував Сизу новий вітрячок, теж унікальний, бо крутився проти вітру. Тепер на пневі Сиза буде два вітрячки.

Потім Вертутій запросив Сиза до себе в гості на Верхнє озеро, щоб показати свої нові вітрячки. Сиз погодився. Перед мандрівкою Мармусія попередила Сиза бути обережним, бо у дворі хтось ходить, никає круг і чогось крадькома, мов злодій...

Коли Вертутій, Сиз і Чублик підійшли до берега, то помітили за кущами якихось

волохатих, схожих на вовків, істот. Сиз змахнув на них веслом, і вони втекли геть. Над озером стояла тиха чудесна ніч. Повний місяць плив у небі і світив червоно, мов жар. Товариство сіло в човен. Чублик не випускав із рук ящик із світлячками. Гарно було пливати. Сиз з Вертутієм згадали минуле, згадали старі бувальщини, а потім потроху-потроху та й перекинулися на суперечку. Була в них давня суперечка: хто перший поселився на берегах Довгих озер – тривуси чи стовуси? Сиз доводив, що першими прийшли на береги Довгих озер саме стовуси. Вертутій говорив навпаки: прийшли першими його предки тривуси, і не на лівий берег, де стоїть тепер Сизів корч, а на правий, де зараз вітрячки Вертутія і де грядки Хворощі. Суперечка так розгорілася, що обидвоє друзів стали шарпатися і попадали у воду. Впав ще й Чублик і світлячки. Але друзі знову забралися у човен, помирилися і виловили світлячків.

Вони пливли Нижнім озером. Раптом на березі побачили Хворощу, який запрошував до себе в гості. Він був схожий на добірного синього баклажана. Хвороща не дав отямитися гостям. Одразу потяг їх до куреня і почав пригощати динями, які сам вирощував. Дині були незвичайні: диня з галушками всередині, диня-верблюд, диня-кавун, вертутівка (на честь Вертутія). Гості так наїлися, що мало не луснули. Коли Хвороща пішов до ще одну диню, друзі втекли до човна і попливли. Хвороща на прощання гукав з берега, щоб друзі приплили до нього на свято динь у неділю.

Дорогою до Верхнього озера друзі знову побачили на берегах істот, що сліdkували за ними. Сиз сказав, що то, мабуть, ті самі, які сліdkували за ним вдома. Істоти дивно кричали: "Овв! Ов-ву! Рах, рах!". А Вертутій швидше гріб далі од того лихого місця. Сиз розповів, що колись давно тут уже була така істота. Страшило було схоже на вовка, але з головою людини, ходило на двох ногах. До чого торкнеться лапою, там і смерть. Хукне з рота в дупло – і пташенята бідні гинуть. Його навіть називали Мертва Паша. А найбільше воно боялося світлячків, великих веселих вогнищ і чистої, живої води. Коли мешканці лісу побили його, воно залишило знак, що повернеться колись з друзями і знищить тут усе.

Друзі припливли до домівки Вертутія. Усе тут було з вітрячками. Вони хлюпотіли, перелопачували воду. Були і вітряки, і навіть піщані млинки. Вони були різних розмірів і з різних матеріалів. Друзі трохи посиділи, а потім Сиз мусив вертатися додому, бо вже світало, і він мав спати. Дорогою додому він знову в темних кущах помітив чийсь хижі, насторожені очиська.

Наступних ночей чувся дивний шум від Щербатих скель. Звідти летіли птахи, бігли зайці, тікали зозулі. А старий дід Лапоня, що любив ловити рибу, бачив, як тікали до озер гриби синюхи. Від Щербатих скель несло гірким, перепаленим духом, і лісовий край охопила тривога. Усі побігли до старого професора Варсави. Сиз XII теж пішов, попихкуючи люлькою. У Варсави Сиз побачив і Хворощу, і Вертутія, і діда Лапоню. Усі висловили свої припущення, а Сиз сказав, що треба йти до Щербатих скель і все розвідати. Більше Сиз не зронив ні слова. Він встав і пішов в темну потривожену ніч, де щось недобре творилося. З ним пішов Чублик. Дорогою до скель Чублик навчив Сиза йти по-королівськи: одну ногу треба високо підкидати вгору, а другою робити два

причовги: "Оп-ля-ля! Оп-ля-ля!" Коли друзі перейшли Кабанячу річку, опинилися у глухому, дикому лісі, де все було спалене, а коли до нього торкнутися – падало купкою попелу. В одному дуплі друзі побачили спалених білченят.

Довго блукали Сиз і Чублик цим страховидним лісом. До чого б вони не торкалися, все осипалось, диміло, лягало вугільно-чорним попелом. "Кр-р... Ку-а-а!" – раптом закричала над ними чорна птиця. Сиз уже знав, що ця птаха Куа – передвісниця лиха. Сиза і Чублика почали переслідувати страшили. Друзі заховалися у яму і так врятувалися. Потім вони побігли до річки, і течія понесла їх до Нижнього озера. Сиз примудрився навіть дихати через люльку. Біля Нижнього озера друзі зустріли глухенького діда Лапоню, що дрімав над вудкою. Він налякався, коли побачив Сиза і Чублика, що вилізли з річки. Друзі відпочили і пішли понад річкою в рідні місця. Їх уже виглядала мила й добра Мармусія. Їх знову переслідувала Куа, але Сизова зозуля зуміла прогнати Куа.

Після важкого лісового походу Сиз упав на диван і одразу ж неспокійно заснув. А коли прокинувся, пішов у музей. Там уже був дивний відвідувач в чорному плащі-накидці. Поки Сиз провів його дванадцятьма залами, незнайомців стало дванадцять. Як, звідки вони вигулькували, Сиз не міг охопити оком. Потім незнайомці накинули Сизу на шию чорний мішок, а перед тим приклали йому до носа щось блекотно-солодке, від чого Сиз заснув, але усе чув. Сиза кудись несли, він чув, як один з нападників збив рукою ліхтарик над входом у його хату, а заодно і млинок з корча. Несли Сиза довго. А коли кинули когось під ноги, він почув: "О великий сокрушитель скель і спалитель лісів, найсильніший і найхоробріший цар під землею і на землі, наш безсмертний Магава Перший! Твоє повеління ми виконали: ось коло твоїх ніг той жалюгідний карлик, що хотів розвідати "чому?". Сиз почув, що зловити мали ще Чублика, але їм не вдалося, бо хлопець сидів на воді в довбанці. А води страшила боялися. Сиза кинули в темну яму-печеру.

Скорочений стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

З розмови стражників Сиз зрозумів, що йому дали понюхати не того зілля, тому він спав, але все чув. Йому ж мали дати таке зілля, щоб він нічого не чув. Стражники Квасило і Дригайло перелякалися, щоб за це їх не покарав Магава, але вони вирішили просто не признаватися про помилку. Сиз почув з розмов стражників, що вони жили колись під землею, але коли все там поїли, вирішили йти вгору, під скелі. На землі колись уже був їх предок Мертва Паша, який розвідав, що за Щербатими скелями є долина, в якій живуть лісові чоловічки, і ростуть там зелені дерева, і птахів безліч водиться, тобто там багато їжі. Усі боялися води і вогню, але Магава говорив: "Де зупинить нас ріка, там дістанемо ворога списками. А на їхній білий вогонь ми знайдемо чорний!" І тепер цей чорний вогонь все крушить – гори й скелі, дерева палить, а тільки не світить і не розганяє темряву. І коли вони рушили наверх, до них проникнув світлячок. Всі так його налякалися, що Магава наказав знищити світлячка. І його таки

затоптали ногами. Але світлячок був не один. За ним прилетів другий і був ще зухваліший! Він пурхав просто межі очі і тікав. Усі накинулись і вбили світлячка, а тоді вийшли до Щербатих гір. І тоді сказав Магава, що спалить не тільки Щербаті гори, а й весь ліс, всю долину. І зробить чорну скелю до самого океану. А Сиза вони зловили тому, що він мав багато світлячків, цих ворогів страшил.

Сиза привели до могутнього білого витязя з чудовим конем. Та Сиз відразу зрозумів, що це печерні маги дали таку подобу Магаві. Підземний витязь говорив Сизові, що знає про його злі й таємні наміри: він хотів розвідати "чому?" зі ще одним карликом, з яким вони виконували войовничий танець шулік: "Оп-ля-ля!". Потім витязь показав, що може зробити з Сизом. Він спалив гарне дерево з червоними яблуками-райками. Витязь пригрозив, що одним пучком стріл знищить у Сизовім світі усі житла-корчі з вітряками, з динями, з човнами і світлячками. Але вони можуть подарувати їм життя, якщо Сиз вернеться у поселення і приведе усіх до Кабанячої річки, до скелі. Тоді витязь і його брат (він показав на коня) поговорять з лісовим народом і запропонують мирне сусідство. "Мені треба подумати", – сказав Сиз. Він хотів закурити (люльку він завжди розпалював світлячком), але тільки намацав гниличку, як Магава раптом відсахнувся, кінь його важко пирхнув і в печері прокотився голос: "Назад! Не треба! Сховайте!" Сиз здогадався, що вони злякалися світлячка, і знав, що десь високо у цій печері є його зозуля. Раптом Куа, що теж була тут, почула її дух. Магава наказав усе обнищпорити. Коли Сиза вже вели, він оглянувся і побачив, що витязь сидів на кріслі уже закутаний в чорний плащ. І це був худий роздратований гайворон-воїн, а над ним стояв дикий кінь-тарпан.

Сиз кинули не в яму, а в темну бокову нору-заглибину, з якої було все видно. Раптом у одному кутку Сиз побачив діда Лапоню. Той сидів і плакав, розплутуючи рибальське начиння, а печерні приبلуди насміхалися з нього. Стражники Квасило і Дригайло прикотили чималі каменюки і затулили вхід до Сизової нори. З їх розмови Сиз почув, що Магава хоче зібрати усіх лісових мешканців до Кабанячої річки, щоб знищити. Хоче спалити корчі дотла, а тоді воздвигнути гори, і буде тут царство тьми.

Сиз вирішив негайно діяти. Він проліз між двома каменюками, прихопивши запалену люльку і гниличку, що тепер яскраво світилася. Квасило й Дригайло налякалися такого світла і відступили. А Сиз вхопив діда Лапоню і побіг. За ними кинулася погоня, але зозуля показувала втікачам дорогу наверх. Раптом Сиз загубив Лапоню і далі мусив бігти сам. Вискочив Сиз з печери, та раптом над ним показалася Куа. Зозуля вбила її, пожертвувавши своїм життям. Сиз тікав далі, уже починався ранок. Сиз добіг до Кабанячої річки і майже засинав. А за ним гналася погоня. А на березі раптом з'явився дід Лапоня. Виявилось, що він провалився у печерах в підземну річку, течія якої принесла його аж сюди. Лапоня і Сиз заснули. Та їм на допомогу уже пливли Мармусія, Вертутій і Чублик, які відчули, що Сиз у біді.

Мармусія напнула на лице чорну хустку, бо починався день. Чублик і Вертутій затулились од сонця долонями. Гребти стало важко: сон, розмореність, втома гнітили. З гори, від Щербатих скель гулом, луною котились в долину дикі перегуки, рев,

тупотіння. Чублик зрозумів, що то лісові прибуди. Друзі з'їли ягід лісового лимонника і вже не хотіли спати. На березі в корчі раптом побачили Сиза і Лапоню. До них уже бігла ватага здоровил у накидках. Один з них налякався Мармусії і втік. Одного вона тріснула веслом межи вуха. Вертутій і Чублик перетягли в човен Сиза і діда Лапоню. Тоді забрали Мармусію і скоріш попливли.

Вертутій звелів швидше гребти до Сизового подвір'я. А там уже горів Сизів корч. Добре, що спальня і музей у Сиза були сховані на глибині. Підземні галереї вогонь не дістав. Мармусія сказала, що треба швидше пливти до будинку Вертутія. Коли вони прибули, то побачили, що всі вітрячки знищені, поламані, потрошені, втоптані в пісок.

Зовсім іншу картину застали вони в Хворощі, бо він спіймав одного з волохатих страшил і годував його динями, приговорюючи: "Будеш знати, як з вогнем вриватися на баштан!" Печерний сопів і мукав од страху, очі у нього лізли рогом. Вертутій відпустив Хворощевого гостя, давши йому доброго стусана на дорогу.

Усі поїхали до Варсави, щоб гуртом порадитись. У підземеллі у Варсави сиділи майже всі стовуси й тривуси, дорослі й малі, не кажучи вже про його учнів-лунаристів. Сиз сказав, що для ворогів треба кручу і живого вогню. І наказав, щоб після вечірнього дзвону всі прийшли до озера.

Увечері стовуси й тривуси прокидалися, брали з собою лопати й ломики і тяглися до озера. Мармусія теж пішла до озера разом з братом. З лісу до озера вела велика галявина-луговина, над водою берег круто обривався вниз. Сиз намислив вирівняти берег, замаскувати, щоб коли хто вискочив з лісу, то не бачив, де обривається земля і де западає вона під ногами глибочечним зривиськом. Закипіла робота, а недалеко щось вибивало в бубон коло Щербатих скель. Сиз не втримався і пішов туди. За ним побіг Чублик. Весь гурт залишився над озером докінчувати кручу.

Друзі йшли і чули, що хтось йде за ними назирці. Чим далі пробиралися Сиз і Чублик за річку, тим сильніше вибубнювало і вигримувало десь там біля скель. Залягли вони перед широкою галявиною і зовсім близько побачили, як з печер виходили полчиська в шкурах-накидках. Попереду грізно ступав сам Магава Перший, два списоносці несли над Магавою конячу голову, а маленький дідок-маг ніс чорну мітлу і вимахував нею. За сокрушителем виходили з печер полки. Магава спалив Квасила й Дригайла, що не встерегли Сиза. Печерні палили на своєму шляху перші дерева. Сиз не знав, кого послати в селище до Вертутія. Раптом позаду з'явилася Мармусія і сказала, що вона піде попередити усіх. Тільки тепер Чублик втямив, хто прокрадався за ними лісом. Нечутно Мармусія зникла в темряві.

Усі лісові мешканці взяли віхтики, клоччя ганчір'я, настромлене на стругані палички, вмочили їх у смолу і прихопили вогники-світлячки, а потім сховалися. Раптом на широкий луг вибіг величезний гурт на чолі з Магавою, що гнався за Сизом і Чубликом. Сиз біг скривавлений, йому поранили плече. Чублик задихався, не бачив перед собою дороги. Сиз одірвав Магаву від решти війська. Він заманював його до озера, на кручу. І сокрушитель, до нестями захоплений погонею, рвався вперед з своїми поплічниками. З шумом і гвалтом проскочили вони рів, де залягли стовуси й

тривуси.

Мармусія наказала запалити вогні. Серед ночі спалахнули раптом десятки, сотні яскравих вогників. Спалахнули з обох боків лугу. Звідси вела громаду Мармусія, а з того боку Вертутій. Магава з верховодами вихором промчав до кручі. І от за спиною у нього вихопилися з темряви живі вогні. Магава і всі, що були з ним, відступали до самого краю, поки не впали у зривисько, де потопилися.

А нагорі вирувало страшне побоїще. Стріли й списи хмарою летіли на стовусів. Мармусія носилася з веслом, на якому горів конопляний віхоть. Обсмалені воїни кинулися в усі боки навікача. Вертутій з Мармусією переймали їх, відганяли од лісу. Бігав тут і Хвороща, він теж войовничо вигукував і тикав під ніс волохатим свого квача з гудини. Отямившись, допомагав громаді і Сиз. В метушні, в гуках побоїща він загубив Чублика.

...А Чублик в цей час рятував школу-лунарій, яку палили страшила. Чублик не мав вогню, біг з голими руками, тільки підхвativ на дорозі дубовий кілок. Страшили навалились на Чублика, а він виривався, молотив їх кілком, бив ногами. Та що міг зробити один проти дикої юрми. Жаль, не було вже зозулі, не було рятівниці.

...Від грізних полчищ не лишилося й сліду. З лугу виганяли останніх, недосмалених прибуд. Вже гасли смолоскипи, вже гуртами сходились стовуси й тривуси, стомлено й весело перегукуючись. Сиз і Вертутій побачили купу біля школи-лунарію. Звідти Чублик кричав: "Ді-іду-у!!!" Вертутій, Сиз і ще пів сотні стовусів кинулись з вогнями до школи. Та було пізно. Чублик лежав уже мертвий.

На зв'язаних веслах усі понесли Чублика до озера. Потім човном тіло доправили до домівки Вертутія. Поховали Чублика на високому пагорбі, недалеко від вцілілих млинків Вертутія. На вершечку могили Вертутій поставив берестяний вітрячок, який затягнув сумну журавлину пісню.

Минуло два роки. Після печерних залишилися тільки голі потріскані скелі на тих місцях, де були колись грибні галявини. Стовуси й тривуси посадили там гірські сосни. Малі соснята дуже погано прижилися на голому камінні, на стрімчаках. А поодинокі печерні розбійники виповзали і крадькома, на зло, виривали з корінням деревця. Але це тривало лиш до бурхливої зливи. Від удару блискавки затряслись гори, і обвалом засипало всі виходи з печер. З того дня диких розбійників більше не бачили в цих краях.

Якось до Сиза прилетіло сіреньке мале зозуленятко, що мало стати на зміну його вірній зозулі, яка так трагічно загинула. Тепер у Сиза був новий корч, ще кращий, ніж стояв колись. На корчі було вже три вітрячки, які приніс Вертутій. "Один хай гомонить тобі за мене, другий за Чублика, а третій, на зло всім іншим нашим ворогам, хай крутиться проти вітру!" – казав Вертутій. Тепер на табличці музею був ще напис: "Заходьте тільки королівським кроком. Оп-ля-ля!". Тепер Вертутій приводив до Сиза меншого онука, який був схожий на Чублика. Такий же білоголовий, такий же стриманий погляд з-під брів і така цікавість до всього. Мармусія знову подавала каву коро-хоро. Саме починалася пора світлячків, і Мармусія, Сиз, Вертутій і його онук

збиралися йти в ліс, щоб назбирати світлячків.

*Скорочений стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.
Авторські права на переказ належать Укрлібу*